

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztőségi szállás
külső szénutca, Sikkház, 36. számnál.

Előfizetheti Kolozsvárt Stein János úr középüzei könyvkereskedésében, valamint a
szerkesztőségénél; vidékről minden postahivatalnál. Előfizetési díj félre 6 pf. évnegyedre 3 pf.

Hirdetések 10 p. kr. beíratási bélyeg díj;
s minden négyhasábos egy sor után 4 p. kr.-nak Stein kö-
zépüzei kereskedésbe beküldése mellett kiadnak.

AZ ERDÉLYI KÜLDÖTTSÉG NAGY-VÁRADON.

Jelen hó 26-án jutott azon szerencse Erdély küldött-
ségének, hogy a testvérországot körutjával boldogító
Felséges cs. k. Apostoli Uralkodó pár előtt be-
mutathassa személyes hódolatát.

Herczeg kormányzónk ő magassága vezérlete alatt,
egy oly népes és díszes küldöttség jelent meg **Ő cs. k.
Felségeik** előtt, mely nem csak ő magasságát méltó
önérzettel tölté el; de mi még hazánkra bizelgőbb: Fel-
séges Urunk cs. k. nagyfejedelmünk kegyes meg-
elégedését is kiérdemelni látszott.

A magyar főurak és városok s testületek küldöttjei
nemzeti díszruhában, kardosan, a szász képviselők pol-
gári öltözetben kísérték a vezérő herceget, ki hódolat-
teljes szavakban tolmácsolta Ő Felségeik előtt Erdély
hűsége érzelmeit, mire Ő cs. k. Apostoli Felsége a leg-
magasb megelégedés buzditó kifejezésével következő vá-
laszszal szerencseltette képviselőiben országunkat:

„Uraim! Nekem és a császárnénak kü-
lönös gyönyörünkre válik Erdély küldött-
ségét ily szép számmal összegyűlvé lát-
hatni. Nagy örömet okozand Nekem, a
császárnéval együtt Erdélyt meglátogat-
nom, mihelyt azt a körülmények megenge-
dik. Uraim! meggyőződve lehetnek arról,
hogy Erdély jólléte és felvirágzása külö-
nösen szíven fekszik.”

E felségi szavak három tétele háromszoros
örömet okoz nekünk, s előttünk szerencsejósolat a három-
szám, s első örömünk, mert az Uralkodó Felség meg-
elégedni látszott azon hódolat nyilatvitással, mely-
lyel irányabani ragaszkodásunk csak szerényül fejezhette
ki magát; második örömünk, mert reményt birhatunk,
ő Felségét a képviselőink által oly elragadtatással ma-
gasztalt kellemű felséges császárnéval együtt, egykor
bérceink közt tisztelhetni; — és harmadik örömünk,

mert kegyelemteljes Uralkodónk szent szavát birjuk
zálogául jövő jóllétünknek s felvirágzásunknak. E há-
rom örömet is kiáltunk háromszoros éljént!
viszhangos bérceink között.

KEGYELMES RENDELET az elkobzott javak felett.

„Ő cs. kir. Apostoli Felsége Budán f. hó 23-kán kelt
következő legmagasabb kéziratot méltóztatott Magyarország Fő-
kormányzója ő cs. k. Felségehez legkegyelmesebben intézni:

Kedves rokon Albrecht Főherceg ur! Az 1856 július
12-dikén kelt rendeletmmel fogva több személynek jutott
elengedés folytában, melylyel az 1818 és 1849. években Magyar-
ország királyságban s Erdély nagyfejedelemségben volt lázadás
mátt had törvényszékileg kimondott vagyonvesztés elengedeleit,
a következők rendem:

1. A hadtörvényszékileg vesztettnek kimondott s az állam
birtokában levő vagyon azon állapotban, melyben az az átadás
idején lenni fog, s épen úgy az akkor még be nem szedett ter-
mek és jövedelmek, végre az eltörölt urbériségekért a többi
birtokosoknak biztosított kármentesítés is, a pátensszerűleg ki-
eszközött kármentesítési törke után járó s ezen rendelet napjától
szám tündő kamatokra való igényvel, kegyelemből, 1856.
jul. 12-kén kelt rendeletem további kiterjesztésű a következő
személyeknek adatik ki:

a) A polgári rend m'ndazon egyéneinek, kik a feljebb em-
lített lázadás alkalmából felség sértés miatt, de egyszerűen nd más,
1857. máj. 8-kán kelt kéziratomban meg nem bocsátott bűnös
cselekvények miatt is elítéltek, s ez utóbbiak miatt jelenleg a
a belföldön fogságban vannak, — a katonai rend minden, jelen-
leg a belföldön fogságban levő egyéneinek: — úgy szintén

b) Mindazoknak, kik belföldön már fogságon kívül vannak,
kiknek azonban a vagyonelkobzás elengedése még nem adatott
meg. Egyéb ránt akaratom az, hogy az elkobzott javakból eddig
az állami kincstárba folyt tiszta jövedelmek az ország és lakosai
javára fordíttassanak.

2. Rendem, hogy azon kategóriabeli személyeknek, kik a
forradalmi időszak alatt állami pénztárakból pénzelőkezeseket
kaptak, s azokról csak részben vagy a fenforgó akadályok miatt
általában nem számoltak, a számadás kegyelemből teljesen elen-
gedtessék. Miért is egy részről az illető előlegezési összegek le-
vonásánál a szükségesek megteendők, más részről intézkedés
tétessék, hogy az elkobzott vagyonok, melyekre nézve az elko-
bzás elengedése kimondatott, s a visszaadásnak az össze nem szá-
mított kincstári előlegezések akadályát nincs ellene, az illetőknek
visszaadassanak.

Ezen kegyelmes elengedés a törvényes esődlárgyalás alatt
levő tömegekre is kiterjesztetik, melyekre nézve a pénzügyi
prokuraturák általi képviselőknek ezennel meg kell szünnie.
Ama tömegeknek a kegyelmi utoni viszszaadogatása, minden

számadástétel kizártaival kormányzati hatóságaim részéről az át-
vétel óta lefolyt időtől, valamint az állam részéről minden más
jótállás, — s az államkormányzat által a birtoklás ideje alatt az
ily tömegekre vonatkozó jogkötelezettségek kizártaival kell tör-
ténnie.

Hogy egy részről az ily igények tulajdonosai, kikkel az ad-
ministratio után a liquidatio meg nem történt, hanem per utjára
utasítottak, az új porlekedés költségeitől megmentessenek, és
más részről a már hozott ítéletek ne veszélyeztessenek, s az erre
nézve előírt felebezési folyamattól el ne vonassanak, elhatáro-
tam, hogy azon pörök, melyek ily igényekre vonatkoznak, az el-
kobzottak nyilatvitott s most visszaadandó vagyontömegeket ille-
tőleg a pesti és nagyszabasi országos s illetőleg tartományi fő-
törvényszék delegált osztályainál, — 1851. márt 20-ki s 1853.
márt. 23 diki rendeleteimmél fogva folyamatban vannak, ezen
törvényszéknél folytatassanak, ha különben a perlekedő felek
magok meg nem egyeznek abban, hogy a folyamatban levő pör-
rös viták a rendes törvényszékeknél folytatassanak.

4. Azon hadtörvényszékileg elítélt személyeket illetőleg,
kik, mint menekvők, külföldön tartózkodnak, követéseim és
consulatusaim azon utasítást vették, hogy az ily személyek visz-
szatérhetésért, valamint a büntetés elengedése s a hadtörvény-
székileg elkobzott vagyonuk visszaadásaért kérelemleveleket
elfogadják

Ezen kérelemlevelek fölött magamnak tartom fen elhatá-
rozni, vajon és mennyiben terjeszthetők ki jelen kegyelmi té-
nyem határozatai az illető folyamodókra.

Bel-, pénz- és igazságügyi ministereim egyidőben kapnak
megbízást, jelen rendeletemhez képest a többi szükségeseket
elrendezni.

Budán, máj. 23. 1857.

Ferencz József.

TAGOSÍTÁS KÖRÜL.

Még csak egys évtizede, hogy az urbériség rabigájá-
ban nyögött magyar föld innen és túl a Királyhágón felsza-
badult. És ezen esemény gazdaszatunknak más irányt, de
még eddig — általánosságban szólva — kevés üdvöt termelt;
melyen azonban alig csodálkozhatni, egyebek mellett fon-
tollóra vévén, hogy kezdett óta nem volt jótékony intéz-
mény, mely az első napokon meghozá a várt eredményt.
A magyar nemesség magához emelte a testvéreinek elismert
urbériséget, mely hála helyett, s tán kiérdemelt bünte-
tésül is elhanyagolt neveltetéseért a multból, — arra hasz-
nált fel minden erejét, akaratát, hogy azt rántsa le loyali-
tása becsületes regioiból. A mondottak igazolására nem
szorulnak. Nem emletem azért az ezt érdeklő tényeket.
Nem még a boszuságot se, melyek a földek elszántogatása
által okoztattak a felszabadult polgárok által; hanem csak
azt: mely mezei rendőrség hiányán a minden tinót kü-

BÁLINTITT.

Történeti beszély,

Halmágyi Sándortól.

(Folytatás. *)

A kis kaczer nő leirhatlan bájos odaolvadással simult a ma-
gyar daliához, s hamiskás mosolylyal mondá:

— Le akartam rázni nyakamról ezt a szegény érzélgős lo-
vagot, hogy nyakadba akaszthassam magamat.

— Norina, — szölt Bálint komolyan; — elég volt ennyi
tréfának. Nem jó a lüzzel játszani! Hadd h'nnem, hogy sokkal
inkább becsültsz, mintsem Isten tudja mi számításból bennem
olyan reményeket kívánnál ébresztetni, melyek nem fognak tel-
jesedésbe menni. Megvallom gyengémet, már is megzavartad
elmémet.

— Igaz lenne ez, édes barátom! — kérdé a signora ra-
gyogó szemekkel.

— Oly igaz, mint az, hogy karjaim közt tartalak! — vi-
szonzá az ezres kapitány egész hévvel ölelve keblére a kis öz-
vegét, kinek keble gyönyörűzettel emelkedett. De bocsás meg
elragadtatásomért, — folytatá egy percz mulva egészen magá-
hoz térve, s visszalépve; — mondtam, hogy ez veszélyes já-
ték. Elhunyt barátom, szerencsétlen férjed emléke int, hogy
szakítsuk azt félbe.

— Ne még, ne még! — esdekelt Norina, s szép sze-
meiben könyök ragyogtak; — hadd meg nekem a percz örömet,
hadd feleljem egy pillanatra bar sorsomat, mely a jóllét puha
párnáiról egyszerre a nem érdemelt nyomor durva rögére vetett
le. Lásd, én, ki ezelőtt öt évvel a királyné udvarhölgyei közt
pompázva éltam, most földönfutó vagyok, ki a multa nem aka-
rok emlékezni, a jövőre nem számítok. Ugy tetszik nekem, mint-
ha elvégeztetett volna, hogy életem szebb napjaitért meglakol-

jak. Taníts engem feledni, Bálint! én borzadok jövőmre gon-
dolni. Egy éve, hogy a fekete halál özvegygyé tett, s az óta
igazán szerencsétlen vagyok.

— Szegény Norina, ha tudnád, mint fáj ezt hallanom!
Visszagondolok élénk, vidám, bohókás kedélyedre, melylyel
Aversában annyi örömteljes órat szerzél nekem, s most...

— Most, barátom, csak panszolni tudok; mert én oly
elhagyottnak érzem magamat. Mi gyakran jutottak eszembe utol-
só szavaid, melyekkel tölem és férjemtől elbűcsüztél: legyetek
boldogok, de csak együtt, de csak együtt! ismétlőd egy jelen-
tékeny pillantást vetve reám, kit te hol tréfából, hol komolyan
gyakran nevezett kaczernek, könnyelműnek. De kaczeriség-e a
hajlam nyilatkozata, könnyelműség-e a tiszta szerelem? Ha igen,
akkor te voltál az egyetlen férfi, ki igazán kaczerára, könnyel-
művé tehetél, Bálint.

— Enyém vagy, örökre enyém vagy! — kiálta fel Ujlaki
boldog elragadtatással.

— Tied vagyok, igen, tied akarok lenni, legyen az egy
napra, vagy egy egész életre! — mondá Norina szenvedélyes
elragadtatással. De siessünk innen, jer, jer e sátorban, itt a né-
met önkéntesek közt nem jól érzem magamat. Most igazán félek
Wolfhárdtól, mert az élet becsesebb kezd előttem lenni. Ime,
én veszem mandolinomat, te hozd kis úti máhámát. Ez min-
den hozományom, mit szívémmel nyújthatok, — szölt Norina
bájos mosolylyal, s egy pillantással, mely Bálintot a mennyek-
be ragadá.

Néhány percz mulva üresen maradt a sátor.

Szegény Wolfhárd! Megtetszett volt neki a kis olasz me-
nyecske; de midőn egy szerencsésebb vetélytárhoz látta ra-
gaszkodni, megutálta őt, sőt egy perczre meggyűlölte legjobb
barátját is. Gúnyosan csengett füleibe az özvegy első felkiáltása,
melylyel Ujlakit fogadta: „Bálint itt!” E két szóval ki lehetett
volna üldözni a világból az elkeseredett lovagot, vagy fel lehetett
volna bűszíteni, hogy megölje azt, a ki ellene nem vétett egyet-
bet, hanem, hogy történetesen nálánál több előnnyel birt egy
csinos asszonyka előtt. Fáj ez hűségének, mintegy megalázva
érezte magát, s irigység és boszuvágy győltörte. A szerelem ön-
zöv, igaztalanná, boszuállóvá tette őt.

Valóban szerette volna kegyetlen hatalmát éreztetni e
gyöngye teremttel. Azonban ő inkább a búske dagály embere
volt; különben is, akarva nem akarva, nagylelkűleg lemondott
minden igényeiről; tehát magát vigasztalando, egész pathosz-
szal kiálta fel:

— Szent Philémonra! ő nem méltó keservemre. Megvetem
a hitványt, s kivetem szívémből emlékt. Jól mondta Bálint: ő
bizonyára semmivel se jobb, mint a többi.

S megparancsolta magának, hogy soha se gondoljon töb-
bé az éj eseményeire; de a gúnyos hang: Bálint itt! mindenütt
ülözött, s a mint a sátrak közt továbbotorkázott, nem egyszer
dörmögő fogcsikorgatva: átkozott legyen e két szó!

Végre hajnal felé elvonult sátrába, s oly mély és nehéz
álomba merült, hogy reggel alig birta fölírni fegyvernőke,
Gottfried, ki jelenté, hogy ellenség mutatkozik Ujlaki Nagy Bá-
lint ezere már ki is ment a tájékat szemle alá venni, s ha lehet,
nyelvet fogni.

— Hát a signora, mi történt a signorával? — kérdé
Wolfhárd, ki sajátságos elégtételt érzett azon gondolatra, hogy
amazok boldogsága ily hamar megzavartatik. No, hát mit tárod a
szádat; nem hallok, nem kérdeztem, tapsifüles! Mit tudsz a sig-
noráról?

— A signora... a signora... dadogá Gottfried, ki de-
rék ficzkó, de egy kissé félkegyelmű volt, s most nem tudott
egyébire gondolni, mint a közelgő ellenségre. Megkövetem alá-
san, nem tudom én, mit kérdez; hanem nyakunkon az ellenség.
Ujlaki ezere...

— Az ördög vigyen el az Ujlaki ezerével együtt! — för-
medt rá Wolfhárd, maga is észrevéve, hogy nem most az ideje
ilyen dolgokról kérdezősködni; de tanácsosnak tartotta goro-
baság által ütni el a dolgot, s Gottfried valóban azt hitte: vala-
mi nagyon nevezetes hadügyi kérdésre nem tudott felelni. Szé-
gyenlő is eléggé.

Midőn a német önkéntesek főkapitánya kilépett már az egész
tábor mozgásban volt; a csapatok harczi rendbe sorakoztak, s a
hadnagyság és kapitányok a fekete zászló körül gyűltek össze,
várni a fővezér rendeleit.

Gyorsan fölveté tehát Wolfhárd magát az ő nagy sárga lo-
vára, s a vajda sátorához vágatott; fegyverze csengett, bon-
gott, mintha egy harczi szekér robogott volna ott el, sisakjának

*) Lásd Kolozsvári Közlöny 76-dik számát.

lön pásztorkodási rendszer mellett kaszálók és rétek dűlása, erdők és gyümölcsösök orzása, s az oltványok vétke le-rombolási által okoztatnak még foglyást. És mi vigaszt ad az: hogy minek jöni kell, jöni fog! Csak tagosítás s a szabad föld szabadsága áldásos malasztit dusan fogja megte-remni.

Tagosítás és ismét tagosítás tehát! melynek avatottak által elmondott védve mellett szerintem még az az előnye is van, hogy a testvériesedett népek közt béke jobbjaként fog hasznos szolgálatot tenni; itt még csak azt se említvén, hogy a tagosítás eszméjének megpendítése, de életbe nem léptetése mennyire káros az által is, hogy földjeit az értetlen s keblében irigység rágóférgét tápláló nép, már épen nem trágyazza, s pedig minden évben használata alá kényszeríti, s így egy pár év alatt abból minden termelőt erőteljesen kimerít; de sőt a magas kormány azon nemes intézkedése, hogy az országutak mellett sorfák diszelegjenek, mennyi drága vadonczot s napszámot emészített fel hasztalan, s mi mégis tagosítás nélkül kegyes ohajtnány maradand.

De hogy a magas kormány tett s epedve várt teendő intézkedései a tagosítás érdekében foganatosabbak, s a kényszerűség mellett ne rémítők legyenek, szükséges, igen szükséges: hogy a nép a tagosítással járó kivált gazdasági elemeivel annyira mennyire bék, megbarátkoztassék. De ki tehet erre többet mint a papság? Igaz ugyan, hogy sokan vannak azon hiszemben, hogy a papság teendői szigorúan a vallásos czerimoniák sorompói közé szoríttassanak, s tiszta pénzfizetése mellett, ha reggel kijött az imaházból, várjon lábálógatva az esti harangozásra. De szerintem meglehet, hogy ekkor a pap tén a szentség fényesebb ködfátyolába burkolhatja magát, de kevesebb érintkezés mellett a néppel, kevésbé gyakorolhatná atyai befolyását annak boldogítása érdekében. Legyen azért a papnak evangyeliomi „gazdagságot avagy szegénységet ne adj Uram“ szellemében, tiszta pénzfizetése mellett földbirtoka, hogy e téren is lehessen a népek munkássága, előhaladása terén tevékeny vezetője.

De hogy a papság az industrialis tereni teendőit szükségelt eredményig kiterjeszthesse, hogy az általános igényeknek saját érdekei ösztönéből is megfelelni annál inkább igyekezzék, s hogy köz iránti buzgalmanak jótékonyosága reá s az övéire is illőleg visszahasson, szükséges: hogy midőn szabad a hazában minden föld, legyen szabad a papbirtok is. Akarom mondani, szükséges, hogy adódjék szabad kéz a papságnak a birtok beruházására. Intézkedni kell, hogy minden költséges beruházás, erőfeszített munkásság, milyenek a luczernások, löherések termesztése, beszánczolások, árkolások, vízlecsapolások és fatenyésztések, véletlen halála esetére, méltányos ár mellett biztosítva legyenek leendő örökösi, kivált protestans papoknál özvegye s árvái számára. És ez midőn kedvet és erőt ad egyfelől a munkásság, mivel gazdaság megkezdésére, s következőleg a tagosítás munkálására; másfelől igen is méltányos követelés.

És pedig véleményem szerint:

a pap első évi halálózása esetében minden általa tett azon évi trágyázások egész becsüárban, a 2-dik évben $\frac{1}{3}$ -ad, a 3-dikban $\frac{1}{4}$ -ben lennének kárpótlándók. A luczernának pedig magja és szántása is e szerint; de löhernek csak a magja.

Az oltványiskolákban lévő csemeték, sőt vadonczok is, szabadon elvihetők vagy eladhatók legyenek a papörökös által. De ha ki vannak ültetve a tagba, — mert a telek beplántálása kötelesség különben is a ref. egyház dícséretes szabályai szerint, — minthogy már 6 és 7 évesek, a első évben 20 pftal, azután minden évben 10-ig 3 pftal drágábban lennének kárpótlándók, és minthogy már termőfák 15 éves korukig kiültetésüktől kezdve mind ezen áron, azon tul pedig, minthogy már kitermették a reá tett gondozást, ingyen maradnának utódá vagy az ekklésiára.

Az eperfák 5-dik évükben ültetettévé ki az iskolából, az első évben 12 kr, azután évenként 10-ig 3 kral drágábban fizetődének, azontul semmi.

Az akáz 10 évig darabonként 12 kral, a füzfa 8-ig 6 kral lenne kárpótlándó; mely időben már nyésés alá növen az, az utóbbinak 3 évi ágai használtathatnának el.

Sáncz és árkolások 6 évig teljes árban, — 6 — 10 $\frac{1}{2}$. 10 — 15 $\frac{1}{4}$ árban lennének becsüszerint kifizetődők.

Építmények, melyek azonban soha az ekklésia hire, tudta és beléegyezése nélkül nem építhetők, — mindig becsüérték szerint lennének kifizetődők.

Ha pedig az elősorolt kárpótlások összege a papi jövedelem egy évi összegét túlhaladja, a kárpótlások évenként a papi jövedelem $\frac{1}{3}$ -dát fizetettének $\frac{1}{100}$ kamatjával, míg egészen lejárnának.

És most, midőn e tárgyi körüli nézeteimet elősorolám, szabadságot veszek magamnak ügybarátim avatottabb tollal hozzászólásra felhívni, — egyszersmind ez ügy figyelemre méltatását ajánlván a legközelebbi összeü-lendő hely. hitűek közszinátának; mert midőn ezáltal a szegény jövedelmü, kivált h. h. papi állomások egyfelől jövőre felvirágozhatnak, más felől nyerne, — véghe-tetlenül nyerne általa édes hazánk.

V. E.

N. Várad, május 26. Arra szólítál, barátom, hogy magyarhoni benyomásimat vetném papírra én, ki a nagy Magyarhonnak eddig csak képzeltedben voltam szemmel látója. Vetném bizony, ha időm és módom volna benne. Amde a benyomás oly rendkívül sok, hogy egymásra tödülő árjak csak e néhány sor leírása alatt is már egy néhány sor kiragadá a tollat kezemből. Leírhatnám neked hosszasan, mily benyomást tett reám e nagy hon meglátása a Királyhagónál, de hiszen téged e hágo már sok-szor farszított meg, száználküli cikkek közé eddig tán enyém-féle benyomásokat is szőttél be. Barátom, tágulni érzem keblemet, a midőn már ez ország küszöbén oly széles asztalt szemlélek előttem, a melyről sebak, hogy sok más is vele együtt, oly bőven szivhatja az életerőt magába, mert egy asztalnak javaiból részesedve mint testvérek, majd egyforma épség s élet színének kell minden arcot is elöntenie. Azonban szakad elmélkedésem fonala, s nincs és nem is lesz legalább három-négy napig oly nyugodt pillanat, mely a fonalat ismét összeköthesse. Halljd hát egyesegyedül a legszükségesebbet, a tiszta száraz tényt, mi után ugy kívánczok lelked, mint éhes ember a jól kisült kenyér s hozzá, ha lehet, egy kis sajt után. Azért hát halljd az előleges programmot.

Kedden, máj. hó 26-án déltájban ünnepélyes bevonulás N. Váradon, — ezután bemutatások ő cs. k. apostoli Felségeknél, és cerele ő Felsége a Császárnénál — ké-

sőbb advari ebéd, estve kivilágosítás. Szeredán máj. hó 27-én katonai szemle, — a nagyvárad indóház alapkövének letétele. A templomok, hivatali helyiségek és egyéb intézet legmagasb megtekintése, magán audientiák, nép-ünnepély, azután udvari ebéd, estve diszbál. Csütörtökön máj. 28-án legmagasb elutazás N. Váradról. Ennyi a te lelked szomját egy kissé csitítható szárazság, elég ez a te phaetoni sekeren fel a nap felé, mikor kedve jön, oly nagymerészen röpkedhető phantaziádnak, hogy a kis száraz anyagból nagyszerű tüzet csinálj, a mely mérköz-hessék a mai esti kivilágosítással, s a melynek délibabos játéka olvasóid elé buvölje a Németutca végén felállított diadalkaput, melyhez foghatót én fekete-ügyí székely oly nagy városban is, mint a szomszéd Brassó sohasem láttam, — a sok nemzeti zászlók szeliden-büszke lobo-gását, melynek lángját a felettek és köztök méltóságos helyet foglaló fekete-sárga zászló oly szépen s czélirányosan képviseli. — Mindent és minden egyebet lefeshet a te eleven phantasiád tolla, de ne feledd aztán a kék ingü s gatyájú nyalka magyar fiakat is, a kik minden oldalról büszkén vonulnak be e bihari fővárosba, mely e pillanatban ugy tetszik, mintha az egész ausztriai birodalom fővárosává akarná magát feltolni, oly élet, oly igényteljes; ne feleddje Szathmár veres szűk, nadragu, zöld dolmányu leventéit, ne feleddje mindazt is, a mit én eddig még inkább csak hallék s ezután fogok még színről-színre láthatni, — vagy feleddje mindazt s eléged-jék meg azon eddigi benyomással, melyet lelkemre ő Felségeik több helyt látható magyar öltönyű személyisé-gük tön — azon gondolatommal, hogy Vörösmarty sze-rint itt a tösgyökerez magyar szellemű városban meg kell győződnie minden embernek a felől, hogy

A legelső magyar ember a király.

Csak ennyit most e nagy örömszajban, mely az utcáról már most reggeli 8 órákor az ablakon behatva veri füle-met; a többi majd jobban el tudom neked beszélni, mint jelenleg le tudnám írni; elmondom akkor azt is, hogy gróf Nádasdy Ferencznek, egy magyar nevű embernek belügyministerré kineveztetése mily édes reményekkel töltötte be a hü kedélyeket.

cs.

Vöröspatak. (Magyar nyelv elkorcsulása, rendes iskola és rendes tanító szükségessége. —) Nemzetisé-gen semmi sem ejt oly kirívó csorbát, mint a nemzeti nyelv elhanyagolása. Ki anyanyelvén nem tud jól beszél-ni, vagy nem is akar tudni; s örömebb szól idegen nyelven akkor is, midőn alkalma volna azon nyelven be-szélni, mely nemzetiségét jellemzi; abban nemzeti sze-retetet, nemzeti hő ragaszkodást ne keress. Az ilyen korcs....

De mint mindennek, ugy ezen korcságnak is oka van, a legfőbb ok pedig a gyermekek nem tanítása s ta-níttatásában, és szülőknél magzataik iránti gondatlansá-gában áll. Ez világos.

Egy ily korcs — ha már így neveztem — gyüleke-zetet látni, — nem csak, de közte lenni és élen állni ép-pen leverő, unalmas dolog, s a józan gondolkodó okát keresi miért van ez így, s miért nem tudá ezt e száza-dos bünt eddig valaki megörvösölni?

De beszéd szegénység, czélra nem vezet. Köz-elebb jövők hát kitűzött célomhoz, s például felveszem a vöröspataki magyarságot, vagy is az egységihívó gyüle-

tollazata mint egy kis erdő regett. Hathatós jelenet volt, midőn e nagy, csontos alak valahol megjelent szokatlan nagy, otrom-ba lován, melynek vértetett szügye hadoszlopokat dönthetett. Ki hitte volna, hogy e Herculest egy gyermek (Amor) kis vesz-szójével ugy el tudta verni, hogy most, még órák múlva is sa-jogtak a csapások.

(Folyt. követt.)

TERMÉSZETRAJZI CZIKKOK.

Borszék földtani viszonyai.

(Folytatás.)

A második még, nevezetesebb üreg az ugynevezett jégbarlang, fekszik délre, az elsőől nem nagy távolságban. Bemene-tének törpessége miatt csaknem kúszva kell 5 ölnyit haladni, de beljebb már oly téres, hogy kényelmesen átsétálható ama 100 lépésnyi alagut, melynek végében egy természetes jégverem fész-kele be magát. Ennek képződése az említett réteges mészsztir-melyen a jégbarlang átvonul — likacsosságán alapszik, mivel a felette fekvő berziz-töcsékből víz szüntelen a jégverembe szí-várog. Már pedig tudjuk, miként nyáron át a lég nagyon is al-kalmas vizgőzők felvételére, mely körülmény barlangokban hi-deget szokott előidézni, minthogy a víz elpárlásának műfolyama alatt felemészített hőseget, a kívülről befelé csak szűken özön-lő lég nem egészítheti ki azon fokra, mely föltétlenül megkí-vántatik a víz cseppfolyós állomatjának fentarthatására; tehát a hőmérsék fokoként annyira apad, hogy a víz jéggé szilárdul. Erre pedig korántse kívánczik meg a hőmérsék fagyponthoz állása, melyet nekünk vegyészeknek a mesterséges jég előállí-tásánál nem egyszer valakunkunk tapasztalni. Világos, hogy ily barlangokban télen át az említett okok megfordított viszony-nál fogva jég sohasé képződhetik, mivel a benső lég azon me-legség fokot sajátítja el, mely a barlang magaslatti fekvése kö-zéps hőmérsékének megfelel. A borszéki jégbarlangban a hőmé-rő legfőbb augusztusi napokban, midőn szabadeg alatt + 22 s 25 fokot mutat, rögtön + 3 és 4 fokra száll alá, melyből ki-tűnik, mily óvatosan öltözködni kell e látogatást megtenni. Az

itteni jég oly kemény, hogy a legmelegebb nyári napokban se lehet fejszék segítségével nélkül darabjainak birtokához jutni, s ha híves szobába vitetik, három nap se olvad el, mely tulajdoná-nál fogva a vendégek nagy örömeire fagyalt készítésre nagyon is alkalmas. Ezen szilárdasága s későni olvadása pedig azon kör-ülményben rejlik, hogy a szénsavanyval telített víz többféle ásványosított feloldani képes levén, ezek az elpárlás által előidéz-zett fagyás alkalmával mind kiválnak, a csapadék pedig a nem-sokára megfagyandó vízben fűgve maradván, az egész jég tömeg-között egyenlően szétoszolva lesz, s így ezt összefoglalóbbá teszi.

Minden e fürdőhely körében találtató legujabb mészkőképződmény, melyen a szoros értelemben vett Borszék is épülve van s mely a vidék lakóitól általánosan borkőnek nevezetik, a rop-pant mennyiségű borviz ásványos csapadékanak szüleménye. Ugyanis a különböző kőzetek rétegein átszergedező ásványviz a külvilágra érven, felszabadul azon nyomás alól, melynek egye-dül köszönhetette kötetlen szénsavanya tartamának eddigi el nem illanását; — de most a körleg az említett savnak szabad útát en-ged, mely apró hólyagcsák (gyöngyözés) alakjában el is illan, miáltal a víz ásványoldó tulajdonát elvesztvén, a csapadék rögtön létre jön. E szálladék minden tárgyat bekérgecsit, mely ha likacsos szövetű, idővel tökéletes kővéletté válik. Ennek nagyon szép példányait lehet feltalálni a régi öblösűt mindkét oldalában, s a zúzómalomtól hajtó csermely partjai mellett (L. a 8. 9. 10. sz.). A leggyakoribb kőzetek bükk s cserfa levelek halmazából áll-lanak, — legkézzelfoghatóbb bizonyosságai Borszék hajdani nö-vényzete megváltozásának. Az ásványult cserelombok bősége, ellenben a tülevölők kőzeteinek hiánya, ott, hol most csak örököződ fenyők virítanak, kétségtelemmel teszik az említett vi-rány már megtörtént cseréjét. De ennek megmagyarázására nincs szükség erőszakos földrajzadalmak elméletéhez folyamod-nunk, mivel annak okát az illető földtalaj vegyész alkrészeinek megváltozásában könnyen feltalálhatjuk. Az ujabbkori véletlműves vegytan ugyanis tökéletesen bebizonyítja, hogy bizonyos növé-nyek csak addig tengenek valamely földtalajon, míg abból a lé-pyezhetősékre föltétlenül szükséges vegyalkatrészeket végképp fölemészítették, — azután eltűnnek e talajnövények, helyt ada-nók más fajának, melyek éppen a megmaradt alkrészeket kívánják okvetlenül hasonítani. Ez az eset adta elő magát bor-

széken is, melynek hajdani rengetegei a kővületek után itélve, kétségkívül lombérdőkből állottak, míg a mostaniak a tobozter-mők öröközőldjeitől ragyognak. Kétségtelemmel teszi ezt itten az éjszakanugotra fekvő, de a lombérdő rendes magaslatti vonalán felülemelkedett s most fenyvesektől környezett még fenmaradt Bükkhavas is. Ennek éppen ellenkezőjét fogom majd annak ide-jében olvasóimnak felmutatni Zarándban, Ribiczen, hol a lomb-érdők közepett legszebb toboz-kővületeket találhatni, midőn ma már a tülevölőknek ott többé hírok sincs.

A bécsi bányászati muzeum volt ásványtanára, a nagy tudom-ányu Haidinger, ottani tanulmányaim bevégezéssel nagyon is lelkemre kötötte volt különösen Székelyföld havasainak ásványá-szat érdekébeni kutatását. Te vajmi keveset tehet itt egyes sze-mély, ha a kutatási költségeket magának az államnak sincs ked-ve hordozni. Pedig, hogy hazánk keleti havasaiban roppant ás-ványkincs rejlik, azt az érzéstartalmu kőzetek bősége eléggé bi-zonyítja. Szolgáljanak figyelmeztetésül csak a baláni gazdag réz-bányák s a Borszéktől keletre fekvő ugynevezett válya-száke-i völgynek ölmözést érzetelepei. Ez alkalmommal most csak az utóbbiról szólhatok.

Már 1830 körül fedeztek fel Borszék rengetegeinek kör-nyezetében ugynevezett érczköldököket (Butzen). Ezen külön-böző alaku érczdarabok legtöbbször ölmény — Zinkféle — s mészkő-keverékből állottak, s a hegyek lejtőin a termőföld alatt, vagy néhol a völgyekben, más kőzetek görgetepei közt szana-zsét szórva találtak; de melyek kétségkívül egy nem messze rejlő ölmény-fekvényből kiszakított kisebb-nagyobb hőmpölyök valának. E körülmény felől értesülvén a ruszbergi ismeretes Hoffmann-tesztvérek, nem sokára kutatás alá vetették az egész tá-jékot, míg 1837-ben a Válya-száke nevű völgyben ölmörczte-lepeket fedeztek fel, hová lárnákat nyitva 5 alagban kezdtek le-meg a bányamivelést. Az ércz állott csillámpalába szorult ölmö-meg a bányamivelést. Az ércz állott csillámpalába szorult ölmö-meg a bányamivelést. Az ércz állott csillámpalába szorult ölmö-meg a bányamivelést. De a szerencsétlen forradalom e vállalatnak is-tétet vetett, s ma már a sokat ígérő lárnák százait nem hangoz-tatja többé a bányász ismeretes búvszáva.

(Folytatjuk.)

kezetet, — itt úgy is csak ezt tartják magyarnak, a honnan az egyházat nevezik „magyar templomnak”, a lelkesít magyar papnak, a népet magyaroknak stb. ... Vólnának biz itt még több magyarok is, de a jámborok még annyit sem tudnak magyarul, mint az egységihívők.

A minapában, nem tudom hányzámú K. Közlöny egy vezércikkében ez áll: „Tudok oly bányahelységet, vagy ha úgy tetszik, várost, melyben a magyar pap oláhul prédikál;” Igaz. Éppen Vöröspatak az a bányahelység; de már kérdés: melyik magyar pap az? én nem; mert én mint háromszéki főszékely — hol még a született oláh sem tud, oláhul nem tudok. — Pedig nem ártana tudni.

Immár ezekről a magyarokról akarok most szólni, s sajnálattal emelni ki az ő édes anyanyelvökbeni tudatlanságukat; s aztán egy szerény véleményt adni, miként lehetne e bajon segíteni?

Nekem, mint unitarius lelkésznek, legtöbb alkalmam van a vöröspataki magyar nyelvet észlelni; mert a nép csak is velem szól magyar nyelven, minthogy másképp nem értek.

Azért hát, hogy a pesti vagy a kolozsvári és más magyar városi szép magyarajku nép képzelhese az igazi rosz magyarságot, szolgálhatok egy néhány tétellel pl. a tanácsos — senator — ki már közel lakik a tanácsházhoz, néha főveg nélkül is megjelenik a tanácsgyűlésben — haza menőleg kérdi a kollégája: hát hol a sapkája? felel: „Üres fővel futok be csak.”*) azaz főveg nélkül.

Az iskolás gyermek, szolga vagy napszámos „üres” azaz száraz kenyeret eszik.

A gazda vagy szomszéd, ha valamit valakinek ízen, így nyilvánítja: „megízentem a szolgálóról, Rózsiról, Jánosról stb. azaz hogy...”

Ezen kérdésre: hová ment? felel: „Elment a stompnál, a lónál, Jánosbácsinál stb.”

Mi baja van a lovának? „Hát sánta a hátulsó lábára.”

Hol van a gyermek? „Elbujt a kő után” azaz a kő megé.

Egy vasárnapi tanítás alkalmával mondatván egy hajadonnal a Híszkegyet, több rosz kiejtése után így végzé be: „En hiszem az ökor életet” — én elmosolyodtam — pedig inkább szólni kellett volna — ő elpirult — a tanításokról kimaradt, s később az „ökor” élet hívéseben élni, mint megtanulni az ökor életbeni boldogító hitet.

Ennyi felvilágosításul az elkorcsított vagy elferdített magyar nyelvről, mi — gyaníom, nem csak Vöröspatakon, hanem Erdélynek és Magyarhonnak még több helyeiben is így van.

S miért van így? azért mert sok protestans szegény felekezethez nincs iskolája — ha iskolája van, nincs tanítója — ha tanító van, nincsenek tanoncok. Vöröspatakon az egységihívőknek volna iskolaházuk, volna tanítójuk is, mert Isten látja lelkemet, én készörömet tanítanék, — de nincs kit. Istent hívom ismét bizonyossággal: hányszor buzdítam és lelkesítém hűveimet a tanításra; kiáltó szó voltam a pusztában — borsót hánytam a falra**) — Százados megrögzött bűn ez a népen. Ők így nőttek fel, így nevelik gyermekeiket is. S így maholnap oda a magyanyelv, kihal a nemzetiség.

Rendes iskola, és rendes tanító kezét fogva a helybeli lelkészszel, segíthet csak e bajon. Ámde honnan a rendes tanító fizetés? Zörgetni kell és megnyitattik, kérni kell és megadatik. Zörgetni a m. kormány ajtaján — kérni és esdeni a magyar népnövelést szíven viselő Felső kegyelmes színe előtt, hogy e banya-helységi magyarajku népnövelés ügyéhez járuljon kegyeletes segéllyel. Ezt véleményem szerint az egyházi előjáráság sikeresebben lehetné, mint akármik más. Senkinek sem is áll oly érdekében, mint az egyházi előjáráságna e maroknyi magyarajku népet megtartani a hitben, és visszaadni a nemzetnek. De ismétlem: iskola és rendes tanító!

A tisztelt szerk. reményem lesz oly kegyeletes ezen közlésünk irányában, hogy a K. Közlöny becses hasábjain helyet enged azért, hogy ha valahol a két Magyarhon földén létező ily szánandó állapotú magyarajku, minden áron rendes iskoláról és tanítóról gondoskodják; és a mely nép még nincs ennyire súlydva a magyar nyelvtan tudatlanságba, imádkozzék: „Uram! ne vgy a kísérletbe, de őrizd meg a gonoszot!” és legyen!...

ORBÓK FERENCZ,
vöröspataki unitárius lelkész.

Sarmaság. Sz. Somlyói ker. és járás. (Bortermesztés, orgona-építés, iskolaügy, egy ritka haszonbérő, s a megérdemelt generositás.) A tatárdulás előtt e 900 magyar lélekből álló falu nem létezett. A jelenleg itt élő magyar atyafiak elődei, a Krasznavízén túl levő Majád nevű helységből költöztek e helyre, mely vala az akkoriban itt uralkodó Sarmasági familia pusztája. — Ivó víz ma sincs e faluban, a régi őslészekbe, a Majádra, jártatjuk korsókkal vízzel fürgebb cselédeinket; — de nemis igen iszunk mi vizet, lévén borunk elég. — A bortermelés itt

nagy divatban van. A szőlőt itt kitünően jól míveljük, édes gyermekünk, édes aleve... azért szeretjük. Szőlőmiveseink között első helyet érdemel Erdélyi András, másodikat Sára Ferencz uram, kinek 11 1/2 kapás szőlőskéjében a múlt évben 500 vedren felül termelt. A bornak vedre 20 kr. p. p. Az öszves szőlőhegy körülbelül 1.000 kapás, melynek kapását 40 vedrével számítva, jó terméskor szüretelnék 40.000 veder bort; — ha hanyag mivesek nem volnának. Ezeket is megemlítsük: első helyet foglal cum eminentia B. K. Gy. ur ő nsga árendása, kinek 150 kapás szőlő — (mely vala a maga idejében a vidék leghíresebb legjobb termő szőlője) lévén keze alatt, melyen — Sára Ferencz uraméhoz hasonlítva — kellett volna a múlt évben teremni 6000! veder bornak; de miután az a gyönyörű szőlő, a múlt évben csak kétszer látott kapát, akkor is csak messziről fenyegették vele u. m. nyitás és bevágásakor, azóta nyugalomban élnek az egerek, senki se háborgatja őket. A múlt évben szüretk róla 17 olvasd: tizenhét veder bort!!! 6000 helyett. Így fizet a szőlő, ha jól nem mívelik!!!... No de a kik míveljük is, nem nagy hasznát vesznek! Eladnók borainkat;... nem veszi senki!...*) Mi pedig megbúsuljuk magunkat (az üres hordókra jövőre szükség lévén), a tartalmát megiszszuk — egymás egészsége.

Olykor-olykor töle felisílekülünk. Születnek nagy szerű gondolatok agyainkban... még a templom is eszükbe jut az atyafiaknak... kitalálták, hogy jó lenne orgonát építeni. Ez igen korszerű eszme lévén, egybe gyűjtötték a hazát, (a falut itt hazának hívják), elhatározták megkérni a kegyes-kező volt földesurakat!... ah! ilyenkor eszükbe jutnak az urak! iratnak is hozzájuk sallangos istáncziákat: — kegyelmes jöttevő földes uroknak, compellalják őket, magokat pedig hűséges volt jobbágyaiknak! Jó emberek ezek a jó urak, még nem holt ki keblükből a pátriárkális vélek született jó indulat, adnak is bőven! B. K. Gy. adott 100 pftot, Gr. K. S. 50 ftot és G. K. Józsefnő 25 pftot. A többi a hívek gyűjtötték egymás között. Az orgona N. Váradon készül, pünkösztre fel is állittatik. Már organistát is kerítettünk. Orgonánk is, éneklünk is a mi jó Istenünkhöz, hogy egyházelőjáráságunkat tartsa meg jó egészségben, világosítsa meg a hívek lelkeit, hogy tisztelt papunk t. Elek Károly ur üdvös oktatásaira ne csak hallgassanak, hanem teljesítsék is azokat... különösen az iskolára nézve, mert 30 iskolás gyermek egy ily nagy népes faluban — nagy — hanyagságra mutat!... — Könnyű beszélni, mondják az atyafiak; ha minden gyermeket az iskolába küldenénk, ki őrizné a kendervetést, ki hesegezné el róla a verebeket? ki őrizné a pipéket? ki rengetné a kisebb gyermeket? stb. stb. a kakast ki kergetné, hogy ki ne kaparja a melegágyat? A ludak hogy rá ne menjenek a fejrítendő vászonra?

Azon iskolából, hol a gyermekeinket tanítják, lépünk egy nagyobb iskolába... melybe a nagyobb tanulók járnak! Itt már nem a tudományok felett vetélkednek, itt nem arról van a szó... ki tud többet?... ki erőnyesb, s erkölcsösbb a másiknál?... Itt arról van a szó: „kinek van több pénze”? Miként szerezte?... azt nem kérjük. — Elég ok a gazdagság arra: hogy valaki előtt süveget emeljenek mindazok, kik nékie tartoznak! Innen van hogy a gazdagok több elnézésben részesülnek, — még a falusi emberek közt is, mint a szegények. A nagygazda marháját a rét közepén se látja meg a kerülő, a szegényét, ha távolról néz is a tilosba, behajtja! —

A Krasznaterén igen sok a jó széna terem. Messze földről jönnek a juhsgazdák vidékünkre juhaikat teleltetni. A szénát itt étetik meg, a trágya itt marad, hogy azt ne keljen kihordatni, a szénát a réten étetjük meg; hanem azt a szegény rétet azért ki nem takarítjuk, fűzfa, kőkenyővis, kutyatej (euphorbia gigantea) ősgyökerekkel kerekednek! buvó helyekre is szukség van! — A kerítésekre tövis is kell; — réteinket az árvis akármikor eliszapolja, folyam szabályozásról vagy védgátokról szó sincs! Egy kivétel van G. K. S. majádi haszonbérője, Rozenberg Jákob... izraelita léte, ki a keze alatt levő rétet sánczokkal és védgátokkal vízmentesítette, az udvari lábokat sánczokkal békerítette, szóval példát mutatott néhány gazda ur, s uraiméknak, miként kelljen súlyos körülményeink között biztosan gazdálkodni. A minden nemest és jót mindég hön pártoló gróf... a ki megszámlálhatlan szegény családokra nézve ez árva földön a gondviselés szerepét játsza, megis jutalmazta a szorgalmas haszonbérőjét, egy évi haszonbérét nékie nagylelkűen elengedte. Ily tettekhez nem kell commentár.

MÁR NEM GIRÓKUT!

KOLOZSVÁRI NAPLÓ.

= Nagyvárado n hó 27-kén nyert kihallgatást gróf Mikó Imre ő nagyméltósága vezérlete alatt az erdélyi vasút érdekében kérelmezők küldöttsége, s ha bár az állam pénzügyei e kérdést az időben hátráltatnak, jogosulva vagyunk örömdetes remény közt tekinteni ez életkérdésünkké váló ügy jövőjére.

= E hó 28-kán utazott át cath. püspök Haynald Lajos ő

excia városunkon. Egész éjen át jött N. Váradról, s itt csak futólag ebédelt, s a jövő éj jobb részét is útban tölti, hogy a cath. székelemeknek adott szavát, miszerint a pünköszt-ünnep t. Cs. Somlyóban tölti, beválthassa. A mint hítelek helyről értesülünk, ő nagyméltósága az itteni piaci nagytemplomnak a főoltárnál ablakai közül egyet, színes üvegekkel kirakintat igérkezett, s a más háromra adakozási ívet küldend szét. Egy ablaknak a szándék szerinti kiállítása m. e. 3.000 — háromezer pftba kerül.

* A napokban érkezett körünkbe Bido Amália k. a hegedűművész, több philharmonia társulat tiszteletbeli tagja és bécsi kamara-virtuoz, Mayseder tanítványa, kit némelyek a kis Milanollonak neveznek. Első föllépte kedden lesz a nemzeti színházban, hol a műtő közönség kétségkívül szép számmal fog megjelenni. Ide Szebenből jött, hol az ottani lapok tolmácsolása szerint a legnagyobb lelkesedést kelté fel, az igen fiatal művész-hölgy, remek játékaival.

* Beküldetett szerkesztőségünkhez: „Bulyovszky Lilla novellái” III. és IV. dk kötet. A csinosan kiállított, s mindössze hét beszélyt magában foglaló mű Csekonic-Lipthay Leona bárónőnek, a nemzeti irodalom és művészet lelkes pártfogójának van ajánlva. Addig is, míg ez újabb novellákkal közöleből megismerkedvén, azokról egy kis ismertetést adhatnánk, örömmel üdvözöljük a szerzőnőt az irodalom mezején, hová leke a művészet világából közbe-közbe áttér, s a közönséget koronként egy egy kosszorral lepi meg, a minő az éppen megjelent beszélyfüzér is, melyet az olvasók figyelmébe ajánljuk.

= Rajka gépészünknél egy általa tervelt s a műkiállításra szánt szecsavágó gépet volt alkalmunk látni, melynek derek és cselékes szerkezetén minden műtő és gazda nagy gyönyöröt lelend. Ajánljuk megtekintés végett gazdáinknak. A gép két késsel dolgozik s így szaporán, nem nyomolag, hanem szelőleg vág, s a takarmányt biztosan s jól sodorja a kés alá. Ezen szecsavágó szerkezetében a tökéletelérrel járjuk, főként ha homosulának hazánkban az Angolhonban oly gyakori apró gőz-erőgépek, melyek most a szecsavágó, majd a cselő, fűrészelő sat. gépek körül váltva nélkülözhetik az ember erőit. Igen tetszett nekünk a szintén ott látott szénagyűjtő-gép Angolhonból, és a Rajka által előállított tengeri-fejtőgépek. A kétkésű, vaskerekű szecsavágónak ára 120 pft; ugyanennyi a szénagyűjtő a tengeri-fejtő s-fakerekű szecsavágók 60—70 pft. Ugyanitt láttunk egy Vidasztól leküldött szőrő és választó rostát. De láttunk különösen egy őt fejtő ekét, melyet mag alá szántásra méltán ajánlhatunk gazdáinknak. Ez a már megmivelt föld utolsó szántására vagy akkor használandó, ha valamely termény kivésésével a földet hitelen kell újra szántani. Egyszerre négy-öt barázdát helyet felhajt s így ötszörös gyorsasággal szánt, négy ökor vonhatja. Ára csekély. Ajánlhatjuk szintén közepes gazdáinknak is a tengeri-fejtőt. Ára 60 pft. Ez a tengerit a csőről tisztán és oly szaporán fejt le, hogy van, ki ezzel — állítólag — egy nap alatt 150 véka szemet lefejtett. Hadd csevegjünk még a gépekről. Keményfi urnál volt alkalmunk látni a varrógépet. Mink bámultunk, hogy ezt minden férfi és nőszabó meg nem hozhatja. Ára eddig hova 220 pft. Rajka tán valamivel olcsóbban is előállítaná. Roppant sebesen varr, Keményfi ur szíves volt nekünk próbavarrást teni. Ugyanitt láttunk egy erdősze-pálcát, melynek ára csak 3 pft s a fának hosszát és szélességét azonnal biztosan mérhetni meg vele. Ajánljuk erdőszeinknek. Keményfi ur, ki most Borsán múlt mindenkit bizonyosan örömet utasít ezen eszközök megszerezhetésére. Azoknak, kik a tejtermelést ezen eszközökkel végzik, ajánlhatók Rajka vajverő gépei; ha jól tudjuk áruk 5 pft s igen szaporán dolgoznak.

= Figyelemztetjük t. cz. olvasóinkat a lapunk hirdetési vonatában látható kárpótlási tőkéreli hivatalos közzétételre.

* A szebeni hivatalos lapban olvassuk, hogy május 21-én a régi építmények kedvelői közül többen meglátogatták az 1851-dik évben elégett Vajda-Hunyad várát, s azon szomorú meggyőződésre jöttek, hogy az oly rejtélyes úton támadott tűz által megemészelt ezen becses középkori régiség az eszések következtében végmegsemmisüléshez közelget. Még eddigéllel annyi se tételt, hogy a nevezetesebb várrészek legalább ideiglenes fedéllel ellátassanak, s így fájdalom! a kápolna és a lovagterem boltozata aligha mielőbb nem fog beszakadni. A lovagterem porphyroszlopaín a nedvesség leszivárog, úgy, hogy az ismert felirat: „Hoc opus fieri etc.” maholnap el fog mosódni.

* A brassói redoutteremben az elégett beszercezek fölségelésére máj. 25-kén tartott zenészi és szavallati estély a leg-szebb eredménnyel, nagyszámú lelkes hallgatóság előtt ment végbe.

* Pestre egy óriás érkezett; úgy hívják, hogy Murphy; nagyságával minden elképzelhető emberi nagyságot felülmúl. Nagyságának megfelelő szállást sehol nem kap — írja egy bécsi lap élcezen; — ha lefekszik, kénytelen a vendégszoba ablakán kidugni lábait, s azokat az utcán keresztül az átellenes ház ablakain pihentetni.

* A m. közoktatási miniszterium a rosnyói evang. főgymnasiumot nyilvános és érvényes tanításkének elismerte.

* Békésmegyében nagyban készülnek Ő Felsége fogadására. Az egész megye egy 15.000 főnyi lovas banderiumot fog Ő felségei tiszteletére kiállítani. Az ajándékok közül megemlíti-jük a következőket: egy, a fogadás jelenetét, a megyei népet és annak viseletét, a körös-szabályozási munkálatokat több teljesen készült lapon-felütnet albumot a községek küldöttsége fog átnyújtani Császárné Ő Felségének, úgy szintén a „Gyulai arvizkönyv”-nek egy fehér selyem belsővel, fehér bársony és aranyba kötött díszpéldányát. Ebédnél a makói menyecskék a híres makói tőrös-lepényből szolgálnak Ő Felségeiknek. Doboz alatt a Körös partján egy biborral bevont magaslattal menyeczes trónforma állittatik, melyről Ő Felsége meg fogja láthatni a végig zászlókkal jelölt új Körös-vonalt. Világítás és diadal-ívek szintén lesznek.

* A siamiták nyelvéről írja Sir J. Bowring, hogy az mind egytagu szavakból áll s néha a szavaknak, melyek ugyanazon betűket foglalják magukba, a hangoztatás szerint más és más értelmük van. Ennélfogva idegenre nézve borzasztó bajos e nyelvet megtanulni. Így például e tétel: „Khái khái khái khái khái” azt teszi hogy: „Hát senki se ad el tojást a városban? Az eladó beteg.” Hogy mit jelentenek a különféle „khái”-k, a szó utáni rövidebb vagy hosszabb szünet és a hangoztatáshoz képest a siamita azonnal megérti.

* A hannoveri királyságban egy hirdetés bocsátott ki, melyben a közönség figyelmeztetve van, hogy óvakodjék bizonyos Bartel nevű lüneburgi ámitó hitegetéseinek hitelt adni. A firma, mely alatt a család üzletik, ez: „Közhasznú célok terjesztése iránti iroda Lüneburgban, Hannover királyságban”

*) Sokhelyütt jártak ám üres fővel a tanácsba. Szerk.

**) A m. kormány intézkedése folytán hivatalosan is kényseríthetni a születket, hogy gyermekeiket iskolába küldjék. Élni kell e joggal. Szerk.

* Ne busuljunk, ha majd lesz borcsarnok, s kiható borke-rekedésünk Szerk.

KÜLFÖLD.

Magyar vezér a cserkeszeknél.

(A „Bohemia” után.)

(Vége.)

De az 1847-ki országgyűlés megnyitásával, Bangya képességeinek is mezőnyitott, Neustadt által felső- és alsóházi tudósítóul kértetvén fel. Elég alkalmas volt a zajos viták színterein átvégődni, s a német közönség számára a parlamenti eseményekről hű képet szolgáltatni. A különböző párt-törédek coryphaeusával — nolens volens — összeköttetésbe kellett lépnie, bizonyos pártatlanságot őriznie meg, s a német közönség önállóságát megállapítani. Ki a magyarhoni német sajtó illetén helyzetét ismeré, a tevékeny, mérsékelt, s mégis jártassággal vezetett tollnak teljes méltánnyal adózott.

Az 1848-ki év megváltoztatta a viszonyokat.

Bangya nem vett feltűnő részt a martiusi napok eseményeiben. — Neustadt egészen visszalépett a „Pr. Zeitung” szerkesztőségétől, s Bangya vette által, oly váratlanul, hogy mint magyar, és nemes, minden megtámadással, melyeknek a német közönség ki volt téve, daczolhatand. Azonban csakhamar jelentkezett a gondosan vezető kéz hiánya, a lap az uralkodó eszmék zászlója alá szegődött s midőn a cs. sereg Pósonyba bevonultak, Bangya menekült, s a honvédek soraiba léprén, ha jól tudom, rögtön őrnagyképpen alkalmaztatott.

A hadfolytatásról bizonyosan nagyon kevésre terjedő ismeretei voltak; stratégia és taktica pedig soha se okoztak nagy fejtörést neki. Lóháton jól nézett ki, s alárendeltjeiről barátságosan gondoskodott, de nagyobb vitézi tulajdonokat nem igen lehet róla feljegyezni, és inkább ellentálló, mind támadó hajnoki bátorsága van. Köz tudomásra, valami nagyon, sehol sem tüntette ki magát, s ismerősei szerint a legmelegebb órákat Dulcinea-jánál, ismeretes bécsi külvárosi színésznőnél tölté (?) ki táborozásában kísérte.

Világosnál bedugta kardját, s parasztnak öltözve, Komárom-várába szaladt. Ezáltal a capitulációba befoglalódott, s szüleinél és nejeinél látogatást téve, elhagyta az országot.*

Hosszasabb ideig Hamburgban tartózkodván, innen Angol és Frankonba ment. Mindenütt tolla szolgált életfenntartási eszközeül. Párisban vette hírét, hogy apósa, éjjel a házba rontott rablók által készleteitől kifosztván, meggyilkoltatott.

Mindjárt az orosz-török háború kezdetével a török követségnél jelentkezett, s tisztli oklevéllel zsebében, Marseille-ből Konstantinápolyba vitorlázott.

Nem késelt rögtön áttérni az izlamra, s mint Mehemet bey, a hadseregben ezredessé nevezetett ki. — Most Cserkeszország független vezére, s Shamylon kezdve, minden főnök, magát loriáltan rendelkezése alá adta.

KELEN.

Anglia. A felsőház a házassági elválás billjével foglalkozik. Ezen terv szerint a házassági ügyekre nézve

*) Többekkel beszélünk, kik Bangyát — ettől ellérőleg — a zsidói fegyverletétel alkalmával látták innen Oláhország felől menekülni.

uj törvényszék alakíttatik a lord cancellárból, egy főbíróból, és egy papi bíróból, míg a mostani rendszer szerint előbb a papi törvényszék előtt kell perlekedni, és a tényállományt a felsőház sorompói előtt kell eléadni. Ezen-
tul egyetlen törvényszék előtt az ügy egyszer mindenkorra ellátnak. Azon szabály, hogy a házasságtörő elválás után ne vehesse el, kiért hűtelen lett, most elvetette, mint a mi több rosszat okozott mint jót. Az ügy és asztaltól elválás ezután is papi bíróság alá tartozik. A canterbury érsek megtámadta azon eszmét, hogy a vétkes elvehesse azt, ki miatt vétkezett. És ez fontos kérdés is, a mennyiben Angolhonban az elválás főokai lehetnek, a házasságtörés, több-nejűség s rossz-akaratu elhagyás. Valóban ezek azok, mikért legegyszerűbben feloldozhatni az eskü kötelekeit, de egyszersmind éppen ezek oly tények, melyeknek illőleg tilalmaztatni kellene. Norfolk herceg kijelenti, hogy a katolikus egyház tanai szerint a házasság felbonthatatlan, s így ő a bill ellen fog általában nyilatkozni. Azonban 47 szavazattal 18 ellen a bill másodszori felolvasása mellett szavazott; s úgy látszik az át is menend.

Ezalatt az alsóház egy marhavész elleni billjét Bentinknek engedélyezi, míg Mr. Fágán másodszori felolvasását indítványozza azon billnek, mely az irhoni katolikusok által protestans papoknak fizetett egyházi adó eltörlését javálja. E tárgy felett élénk vita keletkezett, s Palmerston is a bill mellett nyilatkozik.

— A nápolyi kérdés elvenében kezd előtérbe lépni, a mint a többi viszályok tünekeznek Európa egéről. Az utolsó parlamenti választás előtt Angolhon kész volt Nápolylyal kibékülni, ha Ferdinánd király a politikai foglyoknak kegyelmet ad. Azonban tudjuk, hogy a nápolyi király nemcsak nem engedett, de elnözte, még teljesleg meg nem csáfolt hírek szerint, birodalma több pontjain a kizsákoskodik használatát a politikai üldözöttek vallatása körül. Ausztria, Anglia, Francia, sőt Poroszország sem hagyhaták kegyelemre a két Szicília uralkodóját, mialatt a közvélemény megszilárdult ellene, s most Angolhon külgügyministere határozottan kijelenté, hogy a megkegyelmezés nem elég; Nápolyban mélyebben ható reformok szükségeltetnek, s míg a király e reform utakra nem tér, addig vele a britt nemzet diplomatiái viszonyai helyre nem állanak. — Napoleon kormányja e kérdésnek fel nem áldozhatva Anglia barátságát, nincs más útja, mint Clarendon nézeteihez járulnia.

Franciaország. A törvényhozó testület választására már teszik az előkészületeket. Még nem bizonyos ugyan a választás napja, azonban azt június 20-a körül gyanítják. A kormány minden követ megmozdít, hogy többséget vívjon ki, mely csönddel intézkedik, de kitartó tevékenységgel teszi előmunkáit egész országban. A prefektusokhoz rendeletek küldettek ki minden eshetőségekre, s a tartományok minden részeiből részletes tudósítások küldettek fel a kormányhoz az összes helyezetről, melyeknek alapján a választásban diadalát a kormány bizonyosnak is tartja. Ebben az ellenzéknek sem kétkednek, a köztársaságiak, legitimisták, orleanisták annyiféle szakadva, s egyetérteni nem tudva biztosítják a bonapartisták hatását a népnél, s így bárha a lapok izgatnak a választás érdekében, magok a pártok arra igen kevés súlyt

helyeznek, legfeljebb egy demonstrációt akarnak eszközölni, hogy kitűnjék Franciaország régi dicsősége s mostani súlyedettsége. Nem számítanak a pártok sem győzelemre, sem elveik képviseletére. Szándékuk csak néhány nagy név körül összerendezni, mindazoknak, kik nem bonapartisták. Különben a pártok közt a képviselői állást éppen nem keresik, s ha választani akarnának is, szinte nagy kérdéssé válik kit, választzanak. Az ellenizgatásnak legfeljebb annyi célja van, hogy a nép közt véletlen esetre szavazategységet eszközöljön, s hiszik, hogy míg a pártok fejei közt senki sincs, ki ministeri tárczára sóvárogna a mostani rendszer alatt, a nép közt százezereken vagynak, kik véletlen szempillantásban nem szavaznának azokra, kiknek neveiket mairejük elejökbe írták. Csakugyan a kormány meg fogja nyerni a választást, a nélkül, hogy az triumfnak tekintessék, mert nem foly csata a szuronyokra és tömegre támaszkodott hatalom ellen, legfeljebb demonstratio, óvásul a történet számára, a jelen idők és a franciaországi közszellem igazolásául.

— Az Ind Belge szerint, Hatzfeld gróf porosz követ megkapta utasítását a neufschateli ügyben, a közbefárad hatalmak tervét aláírni. Mondják, hogy a végértekezleti ülés 21-én fogott tartatni, az aláírások eszközzése végett. Ez különben mind csak formalitás, s ez oly unalmas ügy végre már ugy is be van fejezve. Most Európa az osztrák-szárd viszály kiegyenlítésének esett. A bécsi francia követ már kiemelte Buol gróf előtt, Cavour gróf Bofforiohoz intézett mérsékelt nyilatkozatát, melyet már mink is érintettünk volt, midőn a hadiszeretnek Spezziába átszállítása felett folyt a vita; s a francia követ megjegyzése, állítólag, nem is maradt hatás nélkül. Hanem csakugyan Turinban mi kezdeményezésről sem akarnak tudni.

— Francia lapok a Gros bárónak adott utasításból állítják, hogy a kormány China irányában minden békés utat megkísért, mielőtt kenyértörésre menne a dolog. Két célzt akar elérni: elégtételt nyerni Chapdelaine püspök kivégeztéseért, kinek ugyan fejét egy chinai bűvész sem ragaszthatja már vissza; — és a francia kereskedés jogait szélesíteni a mennyi birodalomban. Nem kételkedhetni, hogy az első pont kívánatát China kielégíti, ott az ember fej nem drágább, mint nálunk a varjúfej; hanem a második kérdés márkényesebb, bárha régebbi kötések Franciaországot feljogosítják ily alkudozások kezdésére. Mian azonban e téren a két nagy hatalom, az angol és frank együtt jár, mindketten Peckingben követségi helyet, s a tengereken kikötőket kívánnak az európai kereskedelem számára; várni lehet, hogy a mennyi birodalomba felhat a száraz föld és tengerek fiainak könyörgése, addig is, míg a kérdés gyöngéd hangját az ágyuk dörgege kezdené interpretálni.

— Párisban udvari körökben már nem csak a porosz király, de a mi cs. apostoli királyunk ő Felségének látogatásáról is beszélnek, mely e nyár végéig bekövetkeznék, s hasonló reménnyel vagynak az orosz czár látogatása felől is.

Bécsi hírek. Május 26-dikán. Magyar urbéri pap. 81 Nemzeti kölcsön 8 2/10. Arany pénz 7 7/8. Ezüst 5 1/4.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: BERDE ÁRON.

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

Szám 1748. 1857. Cív.

A legelső tökékpótlási utalványozás.

Közzététel

urbéri kárpótlási töké utalványozása iránt.

A szászvárosi cs. kir. megyei törvényszék közzé teszi, hogy az erdélyi országos földterhermentesítési bizottság 1857-diki máj. 12-ről 3021 sz. a. kelt jogérvényes határozata által Losádi idősb Pekete Sámuel részére Losádon levő 15 hold 1320 ölet üti 3 telek utáni megszünt urbéri szolgálmai kárpótlásul 369 ft. 15 kr. töké 1857. júl. 4. járó kamattal és 132 pft. 19 1/2 kr. maradékamat van előlegesen liquidálva és utalványozva.

Ennélfogva felszólítás tételük:

1.) Hogy mindazok, a kik a birod. törv. lap 100 dik számában 1853 máj. 29-diki császari patens értelmében 1854 diki augusztus végén eltelt egy évi határidő alatt kárpótlott javaik iránti igényüket és jogilletőségüket törvényes formában érvényesítették, ezt bizonyítsák be.

2.) Hogy mindazok, a kiknek az érintett patens engedménye szerint a visszaváltási jog érvényesítésére még egy hosszabb határidő hagyatott fenn, ezen jogigény iránt okadatolt bejelentést tegyenek, vagy a kereset függőben-létét mutassák ki.

3.) Hogy azok, a kik valamely más jogcím alatt igényt formálnak a kárpótlási tö-

kéhez, vagy kamataijhoz, ez iránti jogukat érvényesítsék.

4.) Hogy azon hitelezők, a kik követelésüknek az 1856-ki márcz. 1-sője előtt eszközölt betáblázás nyomán, elsőégi jogot követelnek a kárpótlott birtokra, s a kárpótlási tökéből leendő fizetésre akarnak igényt tartani, erről tegyenek jelentést, különben mind ezen egyének a kárpótlási töké utalványozása iránti tárgyalásoknál ki vannak zárva, s az 1. 2 és 3 alatt jelölteknek csupán az ha gyatik fenn, hogy lehető jogaikat csak az ellen érvényesíthessék, a kinek illetősége a kárpótlási tökéből vagy kamataijból az utasítási tárgyalásnál elismertett.

Ezen bejelentések és kimutatások legelőbb 1857 július 29-keig írásban benyújthatók, s abban a bejelentő vezeték és keresztneve és lakhelye, mint szintén képviselőjének törvényesített felhatalmazása kell, hogy foglaltassék.

A kárpótlási töké utalványozása iránti tárgyalásra határidő tételük 1857 szeptember 30-dikára d. e. 9 órára, midőn a szászvárosi cs. k. megyei törv. széknel személyesen vagy felhatalmazott által minden igényük bebizonyítására szolgáló oklevelekkel pontosan megjelenni mindazok felszólítottak, a kik az említett idézési határidő alatt bejelentésüket és kimutatásukat beadták; mertha pontosan meg nem jelennek, úgy fognak tekinteni, mintha bejelentéseket és kimutatásokat nem nyújtottak volna be.

Ezen határidőnél tekintet lesz a földadó-ideigleneg retificatioja következtében utólagosan netalan liquidált kárpótlási tökére is, melyhez azon hitelezők, a kik nem tettek be-

jelentést, a 4 pont alatt meghatározott korlatok között minden igényüket elvesztik.

Ezen határidő elmulasztása és elmaradás esetében a visszahelyeztetés nincs helye.

Szászváros, 19 máj. 1857.

Cs. k. megyei törv. szék

Nagy örömmel vettük ezen fennebbi közzétételt a Sieb Bote hasábjain, melyben végleges kárpótlataink ügyét sürgetve lájuk. Ezután már kivonatlag ugyan, de a kárpótlási közzétételeket időnkint közölni fogjuk.

Szerk.

Nem hivatalos.

(192)

Jég- és tűzkármertési felhívás.

A mezei termények jégkár elleni biztosításának korszaka bekövetkezvén, a t. közönség figyelmessé tételük a jégkárak által évenként elejéztető pusztulásokra, s egyszersmind a cs. k. megerősített nyert erdő-lyi kölcsönös jég- és tűzmentő társulat által tisztelettel felhívjuk ezen társulatba lépni. Társulatunk tagjai egymásnak — kölcsönösség alapján — mind jég- mind tűzkár ellen teljes 100 pctnyi kártérítést biztosítanak, s kitűzött céljuk az év végén folmerülő biztosítási díj-ösztel föleslegének „osztalékképeni” visszanyerése, hogy biztosítása arányában minden tagja a társulatnak csakis annyival járult legyen a közös pénztárhoz, amennyit a valósgos kár födezésére a társulat tiszta kívánalmi igénylenek. — A kártérítés az alapszabályok értelmében a kár mielőtt az alapszabály szerű megállapítása után 50 pct erejéig rögtön térített meg, mi azonban ellentem áll,

a kárt már az első fizetésekor „teljes 100 pcttel” fordítani meg. A társulatba lépés pedig megtörténhetik e társulatnak a két magyar-hazában s az összes birodalom mindenik tartományában létező ügyvivőjei által, holott a szükséges nyomtatványink díjtalanul kaphatók, valamint a kívántató utasítások is egész készséggel kiszolgáltatnak. — Kolozsvárt, május 20-án 1857.

A cs. kir. megerősített nyert erdélyi kölcsönös jég- és tűz kármertő társulat igazgatósága.

(193)

Torda május 25 kén. Fördők piros lobogója közeledő június első napján ki fog tüzetni. Az intézet körében vidéki vendégek számára szállás, szabad és zárt fürdő-szobák illő kényelmekkel ellátva. Gondoskodva van kívánságot kielégítő vendéglősről és pontos szolgálattól; hideg meleg fürdők díja a mult évinél feljebb emelve nincs; két kényelmes fogat minden idő tájban tanálható a cs. k. postahivatali szállás előtt kész. egy személynek 10 p. krént a fürdőhez kivételre s ugyan annyit. s többeknek együtt olcsóbb árért vissza is hozására. A szenvedő betegek és a nyári fürdés mulatságait élvezni ohajtok mind ezekről értesítenek.

(186)

Id. Kemény István intézet igazgatója.

(2-3)

LENTNERFÉLE — TYUKSZEM — tapasz kapható Wolff J. gyógyszerárban Kolozsvárt és Wolff G. gyógyszerárban Tordán. 3 darab 12 kr. p. — 12 darab utasítással 42 kr. p. p.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda nyomdájában.

A pünköszi szent ünnepekért, lapunk csak jövő csütörtökön fog megjelenni.